

Fa uns dies per TV3 vaig poder veure la reemissió d'una minisèrie anomenada *Ull per ull*, es tracta d'una producció de TV3 dirigida per Mar Targarona que es va estrenar el 30 d'abril d'aquest mateix any i que ha inspirat el següent article.

La història que se'ns hi explica se situa entre els anys 1919 i 1923, i té lloc a la ciutat de Barcelona, en un context d'auge del pistolerisme. A grans trets la sèrie es fixa en la vida d'un jove obrer anarquista anomenat Enric Serra. Aquest després de veure com un pistoler a sou de la patronal assassinava el seu germà, que era un reconegut representant sindical, decideix unir-se a un grup d'acció anarquista amb l'objectiu de promoure la lluita armada per tal d'assolir la revolució social. Des de la clandestinitat el grup de l'Enric es dedicarà a organitzar diverses accions armades

com robatoris de bancs, segrestos de joves burgeses, assassinats d'empresaris o atemptats amb bombes. A part de les accions armades, en l'argument hi té un paper cabdal la relació d'amor impossible que sorgeix entre el protagonista i la filla del seu antic patró. Podria seguir i explicar-ne més detalls, però us convido a fer-ho personalment ja que l'objectiu del present article no és fer una sinopsi de la pel·lícula, sinó anar més enllà i, a partir de la minisèrie, reflexionar sobre aquest fenomen d'inicis del segle XX anomenat pistolerisme.

A Espanya, durant el primer terç del segle XX, s'accentuaven les conseqüències negatives de la crisi a nivell econòmic, social i polític que patia l'Estat des de feia anys i que es reflectien principalment en la inestabilitat política, una crisi profunda del sistema agrari i el fracàs de la industrialització. Aquesta conjuntura negativa, sumada a d'altres factors com la inflació de preus que va provocar la I Guerra Mundial i la guerra d'Àfrica, va suposar un creixement

del descontentament social. Tot plegat va comportar l'auge de l'obrerisme i especialment de la CNT. Les vagues d'obers ja començaren a ser una constant a partir del 1911, fins que l'any 1917 es convoca una vaga general que esdevingué un èxit per als sindicats. A tot aquest context se li ha de sumar un altre fet clau: l'eclosió de la Revolució Russa, tots aquests factors van generar un clima d'extrema conflictivitat social.

Un cop situat el context general, cal analitzar les claus per entendre l'origen del pistolerisme. En primer lloc, és necessari conèixer el paper fonamental que tingueren els sindicats en la societat, gràcies a la defensa de millores laborals i la reivindicació de drets per als obrers des de feia anys. En segon lloc, la patronal, que no volia permetre el creixement espectacular del protagonisme social que assolien els sindicats, especialment de la CNT, va

decidir usar la força per aturar el moviment sindical que estava derivant cap al radicalisme i que apostava per impulsar la revolució social. I, finalment, també té un pes important l'aposta que va fer la CNT, des dels inicis del segle XX, per l'acció directa per aconseguir els seus objectius, en detriment del diàleg, en part perquè durant anys els moviments obrers més reivindicatius havien estat durament perseguits.

Després d'analitzar el context i les causes, passarem a descriure el fenomen del pistolerisme, cal tenir present que tot i que es produí arreu, a la ciutat de Barcelona és on tingué més incidència i és també on incidirem més. Del que s'ha dit anteriorment se'n deriva que existien dos bàndols. D'una banda, alguns elements radicals de la CNT que atemptaven contra els patrons (com el bàndol al qual pertany el protagonista de la minisèrie), i de l'altra, bandes de pistolers a sou de la patronal agrupats en sindicats lliures que actuaven amb el suport de les autoritats. Arran de tot això, el que va succeir fou que els carrers de Barcelo-

Detall inici de la minisèrie *Ull per ull*
Font: www.tv3.cat

Llama III de 1939 en 9 curt (380 ACP).
Tot i que l'arma és de l'època de la Guerra Civil, aquest
calibre fou molt emprat en els anys del pistolerisme.
Col·lecció Ricard Expósito
Foto: R. Expósito

D'esquerra a dreta, 9 llarg, 9 Luger, 7.63, 32.SW, 6.35
(munició de l'època, inutilitzada).
Col·lecció Ricard Expósito
Foto: R. Expósito

na es van convertir en un autèntic camp de batalla. En situem l'origen a l'any 1918, quan les autoritats amb el suport de la patronal i els sindicats lliures organitzaren una dura repressió recolzada en la *lleï de fugues*¹, en contra dels principals dirigents sindicals anarquistes com Francesc Layret o Salvador Seguí. Per la seva banda, des de la CNT van optar per una defensa activa, basada en la realització d'accions armades contra objectius patronals i membres del sindicat lliure.

Aquesta espiral de violència que va durar uns cinc anys, va comportar la mort d'unes 400 persones, de les quals 300 eren sindicalistes i la resta patrons, policies i advocats, entre d'altres. La fi de l'època del pistolerisme es va produir l'any 1923 amb la insurrecció militar del general Primo de Rivera, el qual va promulgar la il·legalització de la CNT, que fou durament perseguida i reprimida.

Després de recomanar-vos que vegeu la minisèrie *Ull per ull* i d'analitzar el fenomen del pistolerisme, i amb la vaga general del passat 29 de setembre a l'horitzó, us convido a valorar com han canviat les relacions entre la patronal i els sindicats amb els anys.

Per saber-ne més:

📖 Balcels, A. (2009). El pistolerisme "Barcelona 1917-1923", Editorial Pòrtic.

📖 Seguí, S. (1997). Escola de rebel·lia "Història d'un sindicalista: Salvador Seguí", Edicions el Jonc.

🌐 Enllaç web per visualitzar els dos capítols de la minisèrie *Ull per ull*: http://www.tv3.cat/searcher/tvc/searchingVideos.jsp?acat=BB_ULLXULL&catname=Ull%20per%20ull

¹ És la pràctica consistent a simular la fugida d'un detingut i abatre'l a trets amb aquesta excusa.